

Justitiedepartementet
Åklagarenheten
103 33 Stockholm

ECPAT Sverige
JU2018/04023/Å

Remissyttrande från ECPAT Sverige Rättssäkerhetsgarantier och hemliga tvångsmedel (SOU 2018:61)*

ECPAT Sverige har beretts tillfälle att yttra sig över slutbetänkandet av *utredningen om rättssäkerhetsgarantier vid användningen av vissa hemliga tvångsmedel* (SOU 2018:30) och vill lämna följande yttrande.

1. INLEDNING

ECPAT Sverige (nedan ECPAT) är en ideell barnrättsorganisation som arbetar mot sexuell exploatering av barn såsom människohandel med barn för sexuella syften, dokumenterade sexuella övergrepp mot barn och sexuellt utnyttjande av barn i samband med resande och turism. ECPAT arbetar mot den globala sexuella exploateringen av barn, men fokuserar på brott som begås i Sverige, av svenskar utomlands eller på internet.

ECPAT driver en webbaserad hotline som dagligen tar emot tips från allmänheten och andra hotlines på misstänkta sexualbrott mot barn. Antalet tips har ökat markant de senaste åren. Genom vårt globala nätverk vet vi också att mängden övergreppsmaterial på svenska servrar ökar dramatiskt. Samtidigt har arbetet hos brottsbekämpande myndigheter försvårats och många gånger omöjliggjorts mot bakgrund av förstärkningar i integritetsskyddet. I arbetet med ett förstärkt skydd av den personliga integriteten kan barnets rätt till skydd mot kränkningar av personlig integritet inte nog betonas. Efter Tele2-domen¹ i december 2016 är polisen förhindrad att inleda förundersökning i näst intill hälften av samtliga misstänkta fall av barnpornografibrott. Detta då polisen inte längre alltid får nödvändiga uppgifter såsom information om vem som innehade ett IP-nummer vid en viss tidpunkt från telekomleverantörer. Samtidigt vet vi att sambandet mellan barnpornografibrott och andra sexualbrott mot barn är starkt. ECPAT Sverige lanserade en forskningsrapport år 2017² som bl.a. granskade 100 domar som rörde barnpornografibrottet. Det visade sig att gärningspersonen

¹ 2016 i de förenade målen C-203/15 och C-698/15.

² ECPAT Sverige, Barnpornografibrottet - det straffrättsliga skyddet mot dokumenterade sexuella övergrepp mot barn, 2017.

i närmare hälften av fallen också dömdes för sexualbrott mot barn. Ett ärende som till en början bedöms som ett innehav av övergreppsmaterial kan snart leda till misstankar om egenhändiga fysiska sexualbrott mot barn.

Nedan följer ECPATs kommentarer till de delar av utredningen som är relevanta utifrån ECPATs uppdrag.

2. PERSONKRETS (7.1.4)

Utredningen föreslår att hemlig avlyssning endast får ske avseende meddelanden (samtal inkluderat) som personen som åtgärden riktar sig mot deltar i. ECPAT *avstyrker* utredningens förslag avseende utredningar som rör sexualbrott mot barn.

Utredningens föreslagna begränsning kan innebära att avgörande uppgifter inte kan användas i utredningen. Elektronisk kommunikation som övervakas kan användas av andra än den person som övervakningen riktar mot. Dessa andra personer kan komma att kommunicera relevanta uppgifter utan att den misstänkte deltar. Det kan handla om konkreta och centrala uppgifter såsom vart den misstänkte befinner sig eller om hen ämnar resa någonstans. Utredningens inskränkning skulle förhindra polisen att ta del av och agera på sådana uppgifter. Uppgifter som kan vara avgörande för att avbryta ett pågående brott.

3. ÖVERSKOTTSSINFORMATION (7.3.3)

Utredningen föreslår att de särskilda begränsningarna för när förundersökning får inledas och brott utredas p.g.a. överskottsinformation från hemliga tvångsmedel ska tas bort och att det ska krävas åklagarbeslut för att få använda överskottsinformation.

ECPAT *tillstyrker* utredningens förslag. Uppgifter från hemlig rumsavlyssning och preventiva hemliga tvångsåtgärder måste kunna leda till vidare åtgärder, om dessa innefattar uppgifter om annan brottslighet. Dagens begränsningar vilka förhindrar säkerhetspolisen och polisen att ingripa trots konkreta uppgifter om begångna sexualbrott mot barn, däribland barnpornografibrott, är varken förenliga med Europakonventionen eller med Sveriges åtaganden i barnkonventionen. Det integritetsskydd som motiverar begränsningarna står inte i proportion till att polisen är förhindrad att avbryta ett pågående sexualbrott mot ett barn eller att utreda ett sådant. Dagens begränsningar uppfyller därutöver inte statens skyldigheter såsom de stadgas i artikel 34 och 35 barnkonventionen samt i det fakultativa protokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi (2000).

Såsom nämndes inledningsvis råder det ett starkt samband mellan barnpornografibrottet och egenhändiga fysiska sexualbrott mot barn. Mot bakgrund av detta är det av fundamental vikt

att överskottsmaterial får användas utan begränsning. Utredningar av barnpornografibrott måste utredas skyndsamt utifrån vetskapen att polisen i slutändan kan identifiera ett barn och ta det ut ur en pågående övergreppssituation. Även om brottsmisstankarna skulle stanna vid barnpornografibrott så riskeras materialet att spridas vidare om inte polisen kan agera på eventuella misstankar som uppstår i ett överskottsmaterial. Vi vet i dag att barn som utsatts för sexuellt övergrepp som dokumenterats och spridits på internet riskerar svår psykisk ohälsa.³ Vetskapen om att bilder och filmer sprids och delas på nätet, bortom barnets kontroll, gör att barnet kan uppleva att övergreppet aldrig tar slut. Varje spridning av bilden eller filmen är en kränkning av barnets rätt till integritet.

ECPAT delar vidare utredningens bedömning att det är åklagaren som ska besluta om att överskottsinformationen får användas samt att beslutet i första hand ska tas av den åklagare som är förundersökningsledare.

Föredragande i ärendet har varit juristen Isabella Kim.

Stockholm den 26 november 2018,

För ECPAT Sverige,

Anna Karin Hildingsson Boqvist

Generalsekreterare

³ Jonsson, L., Svedin, C G., Fördjupningsrapport. Barn som utsätts för sexuella övergrepp på nätet, Stockholm/Linköping: Stiftelsen Allmänna Barnhuset & Barnafrid, 2017.